

bezpochyby zasluhuje plné uznání. Bude bezesporu zajímavé sledovat, jaký bude „praktický“ akademický dopad práce, a také to, zda se *Teorie ethnicity* stanou v českém kontextu solitérem či jestli výhledově inspirují případné následovníky.

Leoš Šatava

Paul Shephard: *Pěstěná divočina neboli Co je krajina?*

Archa, Zlín 2016, 206 s.

Název knihy slibuje mnohé. Tím spíše, že autor, Paul Shephard, je architekt, který (většinou) píše o architektuře. Recenzovaná kniha má však v podtitulu otázku „Co je krajina?“, která posouvá očekávání patřičným směrem. Kniha je skutečně o krajinách. Přesněji o tom, že celý svět je již zmapovaný – na globu nám již nezůstala bílá místa – zůstává však zmapovat naše přístupy k němu, ty autor nazývá strategiemi. O to se právě kniha velmi originálně snaží. Divočina, to je svět předtím, než v něm začali působit lidé. Pěstění představuje vše, co se světem lidé od té doby učinili. Kniha tvoří kromě úvodu šest krajin, seřazených od největší po nejmenší, na nichž Shephard ukazuje různé strategie pěstění světa, přístupů ke krajině. První příklad, nazvaný Jednota se zabývá sedmi divy světa. To proto, že v době Alexandra Makedonského, který do své říše zahrnul celý tehdejší svět, snad vyjma Číny či Apeninského poloostrova Etrusků a rodícího se Říma, se utvořilo zřejmě první pojetí jednoho provázaného světa – proto sedm divů světa. Sjednocen byl lidským geniem a vůlí, dílem lidských rukou (kultury) byly i jednotlivé divy tohoto světa. Na druhém místě

v řadě stojí Antarktida, kterou dodnes (nebo prozatím?) řídí strategie rozumu, jenž tam bádá, umožňuje omezený turismus, ale zabraňuje využití komerčnímu, především těžbě. V kapitole o Skotsku se ptá, co činí z nějakého kraje kraj národní.

Přesvědčivější jsou ovšem spíše kapitoly věnované menšímu měřítku. Velmi jasná je kapitola pátá, pojmenovaná Užitečnost, v níž se mluví o Flevolandu v severní části Nizozemí, o krajině poldrů, tedy území, které bývalo mořským dnem, dokud člověk nevystavěl okolo hráze, nevypumpoval vodu, nezačal celou oblast vysoušet a kultivovat. Na samém konci je zbrusu nová krajina, země, která předtím neexistovala a jež vděčí za svou existenci trvalému úsilí člověka. Ten nakonec vystavěl města a začal krajinu zemědělsky využívat. Budovatelé byli takovouto půdou odměňováni a stali se z nich noví osadníci, noví místní. Shephard se staví k poldrům příznivě, přesto neváhá dát slovo i mladé generaci, která celý tento podnik nazve „ekologickým zločinem“, který vzal životní prostředí vodním živočichům, mokřadům a jejich ptactvu. Autor sám své postoje nijak neskrývá, nicméně nejde o knihu, kterou předkládá jednoznačné názory a soudy, tím méně nějaké návody či odpovědi.

Ještě o stupínek kompaktnější je krajina londýnské pánve. Pojednává tedy o Londýně, mohla by však být napsaná i na příkladu Prahy. Autor sleduje, čím je symbolicky dána jednota uvnitř této oblasti. Nejdříve se zaměřuje na řeku Temži, která představuje uprostřed Londýna jediné místo, z něhož si lze udělat ucelenější obrázek o městě. Větší část kapitoly pak zkoumá vztah kopule katedrály Sv. Pavla od Christophera Wrena a pahorků na sever a na jih od Londýna. Zjišťuje, že mají obdobnou

výšku – je vidět jak z kopule na pahorky, tak i z pahorků na kopuli, tedy Londýn – a že kopule s lucernou tvoří jakýsi pomyslný střed této krajiny. Jde možná trochu o nové objevování Ameriky, protože takovou roli či snad lépe schopnost velkých kopulí nad nějakým chrámem již zkoumali mnozí. Shepherda jistě ospravedlňuje to, že chce čtenáři předestřít různé strategie – zde vizuálního spojení. Patrně nejskvělejší příklad na českém území je kopule Sv. Mikuláše na Malé Straně, která tvoří skutečné ohnisko této čtvrtě – mohli bychom s nadšátkou říci, že bez Dientzenhoferovy kopule by nebyla Malá Strana úplná. Ještě širším příkladem jsou pochopitelně Hradčany s katedrálou, v jistém smyslu to platí o celé barokní tvorbě v krajině. Poslední krajinou je v knize oblast západní fronty první světové války, tedy část severozápadní Francie okolo Verdunu a dalších míst. Autor zkoumá především obnovu krajiny po skončení války – zakládání válečných hřbitovů a památníků – strategii paměti.

Ačkoliv ohled na životní prostředí prostupuje logicky celou knihou, autor nepodléhá žádným katastrofickým vizím, víře ve spásu prostřednictvím ekologie ani nevyzývá k celospolečenským reformám. Jeho skromným, avšak vlastně dalekosáhlým záměrem je, abychom si uvědomili strategie ovlivňující to, co děláme ve světě či se světem. Proto říká, že tato kniha je o tom, uvidět věci příliš velké na to, aby byly vidět. Strategie bezohledného exploatování světa vládne již velmi dlouho, můžeme však přemýšlet i o jiných přístupech. Příklad nizozemských poldrů ukazuje, že to je možné.

Knih je napsaná poněkud zvláštní formou, jde doslova o snůšku rozhovorů, vzpomínek, vyprávění, příběhů a zamyšlení. Prostor tak dostává názorová

polyfonie, na druhou stranu je to jednoznačně na úkor formy. Text se často zdá zbytečně upovídaný, je v něm nějak příliš všeho a čtenář musí neustále držet nit, aby se neztratil, a pátrat po sdělení. Jistě, nejedná se o akademické dílo v klasickém smyslu slova, spíše o jakési podklady seřazené k přemýšlení. Kniha je také napsaná bez citací, odkazů i bibliografie. To vše otevírá otázku, komu je vlastně určena. Jistě může oslovit ekology, antropology, filology a též architektky či urbanisty, na něž je snad dle edičního zařazení i původního vydavatele (MIT Press) zacílena – především však jako inspirace, úvaha. Bezprostřední využití si nedokážu dobře představit. Bude někdo citovat výroky autorovy přítelkyně Sally?

Překlad je dobrý, přesto je třeba upozornit na jeden zásadní nedostatek. Ač knihu napsal Brit, není důvod nepřevést míle, yardy, lokty a tak dále do soustavy používané celosvětově a i v českém prostředí. Toto opominutí čtenáři výrazně ztěžuje možnost představit si jednotlivé vzdálenosti a rozměry zmiňované v textu.

Vydavatelský segment specializující se na architekturu je v České republice značně rozptýlený, chybí velký silný hráč. Většinou jde o drobné vydavatele, kteří vyprodukují několik málo knih ročně (např. také jen jedinou) a kteří vůbec často podlehnou a zanikají. Tato kniha doplnila již dlouhou řadu různých teoretických i dějepisných architektonických knih nakladatelství Archa a to se tak zařadilo k těm vytrvalejším, s relativně širokou produkcí na toto téma. Doufejme, že budou i dále přinášet původní, ale především překladovou literaturu, neboť je to zapotřebí.

Jiří Tourek